

L'Europa de l'armament

El final de la guerra freda no ha fet minvar les despeses en armament a Europa. Ben al contrari, els estats membres de l'OTAN han creat la 'identitat europea de defensa', un mecanisme per defensar els interessos econòmics europeus.

Els setze ministres d'Afers Estrangers de l'Aliança Atlàntica acaben de donar el vist-i-plau a la creació d'una "Identitat Europea de Defensa" dins l'OTAN, un cos que ha de vetllar per la pau del Vell Continent de bracet de la Unió Europea Occidental (UEO). Aquestes dues gegantines i complexes estructures militars es preparen per adequar exèrcits, estratègies, tecnologies, armaments i infraestructures per combatre plegades el fantasma d'un poderós enemic de l'ordre internacional.

Amb el final de la guerra freda i la descomposició dels blocs hauria d'haver desaparegut la percepció d'amenaça que havia justificat les despeses militars i el comerç d'armes a Occident durant més de quaranta anys. Però, lluny d'això, només han canviat els interessos a protegir, les tàctiques operacionals i els reptes de la indústria militar.

"Entre els nous elements d'amenaça, als quals ha de plantar cara l'exèrcit europeu, hi ha una barreja de valors teòrics, tals com els principis de democràcia, els drets humans i la seguretat ciutadana; el control dels conflictes fronterers i de minories, de la proliferació d'armament de destrucció a gran escala, del terrorisme, del tràfic de drogues i dels problemes ambientals; i sobretot la defensa dels interessos econòmics d'Europa al món". Arcadi Oliveres, professor d'Economia Internacional a la Universitat Autònoma de Barcelona, membre de la Fundació per la Pau i col·laborador actiu de la

Campanya contra el Comerç d'Armes, descriu els escenaris bàsics d'actuació dels nous exèrcits amb el desfici de qui no creu en la defensa armada.

Inevitablement lligat a la internacionalització de les forces militars, destaca l'aparició d'un mercat europeu d'armes, com una característica bàsica del desenvolupament de les polítiques de defensa. "El comerç d'armament, el

"No hi ha hagut cap rebaixa, que no sigui simbòlica, en la partida de Defensa dels pressupostos del 1997", afirma Arcadi Oliveres.

dominen sobretot els Estats Units, el mercat europeu sempre serà secundari. Però, tot i així, abans teníem molts estats amb programes diferents, produccions diferenciades, estratègies independents i interessos econòmics diversificats, i no hauríem pogut parlar ni d'indústria europea ni de mercat europeu de les armes. Això es comença a trencar els anys setanta, i especialment els vuitanta, quan apareixen les primeres produccions conjuntes. Tot va lligat: cooperació en programes d'investiga-

ció i recerca, penetració industrial, estratègies úniques, exèrcit europeu..., i d'aquí a quatre dies l'anul·lació de l'article 223 del Tractat de Roma i la lliure circulació de les armes".

Un codi de conducta per a les exportacions. Si el mercat de les armes esdevé un mercat lliure, caldrà una legislació comunitària que en reguli el funcionament i que condicioni les exportacions d'una mercaderia que, malgrat la seva perillositat, ha circulat fins ara amb tota impunitat i sense control de cap mena. "El Consell de Ministres comunitari va presentar l'any 1991 (i el va completar el 92) el que en deien un codi de conducta, que fixava diverses condicions per a exportar armes, com per exemple que el país destinatari respectés els drets humans i els compromisos internacionals, que no tingués cap conflicte intern ni posés en perill la pau de la regió, que aquest comerç no pogués afectar la seguretat dels estats membres o que el govern receptor tingués prou capacitat econòmica i tècnica per a honorar aquesta mena de transaccions... En realitat, aquestes prohibicions gairebé mai no es compleixen, i la major part de les armes van a parar a països del Tercer Món que es troben en guerra".

D'Europa ens arriba també una nova proposta: la reducció i professionalització dels efectius de les forces armades estatals, un projecte que, segons Arcadi Oliveres, acabarà arribant a tots els

exèrcits occidentals. “Les noves estratègies de guerra ja no necessiten la mobilització de grans quantitats de població, sinó més aviat poc personal, però qualificat, per actuar de forma puntual en operacions més o menys ràpides, i els exèrcits s’hauran d’adaptar a aquestes situacions. De primer van ser Bèlgica i Holanda, ara ho anuncien França i Rússia (com a ardit electoral de Ieltsin, puntualitzat), i també es discuteix a Espanya”. Ell creu que també a Espanya s’acabarà imposant, perquè és una sortida que pot resoldre els problemes que genera l’acumulació d’objectors que esperen el servei social substitutori i d’insubmisos que han d’anar a judici, i perquè pot reduir el cost econòmic del pressupost de Defensa.

La Conferència de Desarmament de Ginebra. Mentre a Berlín els setze es felicitaven pel naixement de la Identitat Europea de Defensa, a Ginebra la Conferència de Desarmament feia aigües. El mes de maig proppassat s’anunciava un acord, vergonyós i inaplicable, per a limitar –no pas prohibir– la fabricació i l’ús de mines antipersonals, i ara no avança gaire més el Tractat de No-proliferaçió Nuclear. Pel professor Arcadi Oliveres aquest fracàs no té gaire misteri: “Mentre, d’armes, se’n continuen fabricant, mentre hi hagi indústries i treballadors que s’hi dediquin i estocs emmagatzemats, s’acabaran venent, i si no van a zones en conflicte, les compraran els governs”. El complex militar industrial és molt poderós, hi ha molts interessos al darrere, i moltes empreses públiques que sobreviuen gràcies a aquest comerç, i res no el farà desaparèixer d’un dia per altre. La voluntat política d’aprovar legislacions que el regulin és, doncs, més aviat “relativa”.

Arcadi Oliveres és dels qui pensen que, malgrat tot, la pressió popular pot tenir efectes positius en les polítiques governamentals, i per això lamenta que l’opinió pública sigui menys sensible al perill nuclear que no fa uns anys. “L’armament nuclear ha de desaparèixer, perquè mai no fou dissenyat

per fer guerres. Era una arma per a una política de terror, en un context de blocs est-oest. Amb la caiguda del mur se n’han anat reduint els estocs, però mentre disminueixen verticalment, proliferaven horitzontalment. Ara, disset països podrien tenir capacitat nuclear, i no solament cinc, com consta oficialment”. Aquest investigador en desarmament també aposta pel control de la supressió total de qualsevol arma química i bacteriològica, i pel que fa a l’armament convencional, adverteix dels canvis que s’operen en aquest sector. “Les noves investigacions porten a la creació de nous sistemes d’armament que potser causen menys mortalitat però que van carregats de dosis especials de cinisme i de crueltat, com poden ser els làsers que deixen cec l’enemic”. Són ginys terriblement sofisticats, molt precisos i lleugers, especialment dissenyats per a un nou concepte de guerra ràpida.

I quin paper té Espanya en l’escenari armamentístic mundial?

“La indústria militar espanyola va destinada, en un 50%, a l’ex-

portació. La producció d’armament representa al voltant del 2% de tota la producció industrial espanyola. Pot arribar –en xifres no oficials– als cent mil milions de pessetes i es menja un nombre molt important de recursos. Només en recerca científica s’endú entre el 25% i el 30% dels pressupostos de l’estat destinats a I+D. Però pensem que és una indústria majoritàriament deficitària i fins ara no sotmesa a control parlamentari”. És una indústria pública al 80%, explica Arcadi Oliveres, poc transparent, i li costa molt de reestructurar-se i d’encarar-se amb la competència exterior.

“El nou govern –continua– no farà canviar gaire, per no dir gens, ni la fabricació-exportació d’armes, ni la política de defensa en general, perquè es tracta, com diuen alguns, d’una política d’estat, en la qual els canvis de partit signifiquen poca cosa... Però és molt perillós que la política de defensa tingui una vida autònoma de la voluntat política”.

Arcadi Oliveres és professor d’Economia Internacional i membre de la Fundació per la Pau. Creu que la pressió de l’opinió pública pot tenir efectes positius. Les conferències per a abolir les mines antipersonals, per exemple, són fruit d’una campanya de denúncia iniciada pels veterans del Vietnam.

Virgínia Arqué